

11.

Gemeente, provincie, waterschap en Europa

Niet alleen in Den Haag timmert 50PLUS aan de weg. In 2018 doet de partij mee aan de gemeenteraadsverkiezingen, een jaar later verstevigt ze haar positie in de provincies en ook bij de Waterschapsverkiezingen doet ze het goed. In datzelfde jaar maakt 50PLUS zijn entree in het Europees Parlement en worden zelfs de voorbereidingen getroffen voor de oprichting van een jongerenafdeling.

Gemeenteraadsverkiezingen

Anders dan in 2014 vindt 50PLUS zichzelf in 2018 wél klaar voor de gemeenteraadsverkiezingen. Bij tussentijdse verkiezingen in 2015 heeft de partij al kunnen proefdraaien in het Gooi. Bij een gemeentelijke herindeling, waarbij Bussum, Naarden en Muiden zijn gefuseerd tot de gemeente Gooise Meren, heeft de partij twee zetels gehaald. Mede dankzij een actieve campagne, waarbij zelfs 50PLUS-vrijwilligers uit Brabant zijn ingevlogen om te helpen flyereren.

Op het najaarscongres van 2017 in de Zwolse Buitensociëteit ontstaat discussie over de vraag in welke gemeenten

meegedaan zal worden aan de verkiezingen. Het bestuur heeft hiervoor criteria laten ontwikkelen, maar doordat deze nogal willekeurig toegepast zijn op de tachtig gemeenten die zich hebben aangemeld, dreigen kansrijke gemeenten als Utrecht en Almere buiten de boot te vallen.

Ook over gemeenten waar de partij wél meedoet, ontstaat discussie. Sommige ouderenpartijen die vier jaar eerder onder de OPA-vlag of op eigen kracht meededen, menen hieraan rechten te kunnen ontleen. Zoals de tachtigjarige Wil van Soest. Ze is gemeenteraadslid voor de Partij van de Ouderen in Amsterdam én 50PLUS-lid. Ze beschouwt Amsterdam als háár domein en hekelt het besluit van 50PLUS om daar ook mee te gaan doen. Met veel omhaal van woorden maakt ze op het congres haar punt. Nadat voorzitter Zoetelief haar een aantal keren vergeefs heeft gemaand haar betoog af te ronden, duwt hij haar min of meer van het podium. De camerabeelden van het voorval worden door de media dankbaar gebruikt in compilaties over ruzie bij 50PLUS.

Het meningsverschil tussen Van Soest en de partij krijgt nog een staartje als ze begin 2018 verkiezingsposters verspreidt waarop ze wordt geflankeerd door een lachende Krol. Begeleidende tekst: 'Partij van de Ouderen – ook Henk Krol staat vierkant achter ons'. Het 50PLUS-bestuur kan niet lachen om de 'ludieke' actie en maant haar onmiddellijk te stoppen, op straffe van een dwangsom van 5000 euro. 'Ja, dat is heel veel geld,' reageert Van Soest voor de camera van stadszender AT5. 'Maar ik laat me niet bedreigen. Waarom niet als grote mensen rond de tafel zitten?' Ze is nog steeds verbolgen over de keuze van 50PLUS om in Amsterdam mee te doen aan de raadsverkiezingen. De plaatselijke 50PLUS-lijsttrekker, Ellen Schutten, blijft intussen niets van de onmin af te weten. 'Ik kom net kijken. Ik heb met haar nog nooit contact gehad.' Van Soest: 'Nou ja, dat tekent het dus al. Kijk, de Amsterdammers kennen mij wel hoor, maar of ze haar kennen is nog een tweede. Je gaat toch

de samenwerking aan? Je zit daar toch voor de ouderen, je zit daar toch niet voor jezelf?’ Uiteindelijk trekt Van Soest aan het langste eind. De oudste lijsttrekker van Nederland herwint haar zetel in de hoofdstad en 50PLUS blijft met lege handen achter.

In de negentien andere gemeenten waar ze meedoet, haalt de partij wel zetels, in totaal vierendertig. In de gemeentepolitiek kan 50PLUS, meer dan in de provincie, haar partijpolitieke stempel drukken. Simpelweg omdat de gemeente zich meer dan de provincie bezighoudt met zaken die inwoners rechtstreeks raken. 50PLUS-raadsleden maken zich sterk voor de meest uiteenlopende zaken, variërend van programma’s tegen eenzaamheid en ondervoeding tot het leeftijdsbestendig bouwen van woningen. Nu de partij er goed voor staat in de peilingen wil menige regionale en lokale ouderenpartij zich aansluiten bij 50PLUS. Ook na de verkiezingen gebeurt dit diverse malen.

Een van de 50PLUS’ers die in de gemeenteraad komen, is Hardenberger Gijs Schuurman. Ook zijn dochter, twintiger Hanneke, is voor de partij actief. Ze wil zelfs een jongerenafdeling oprichten. En ze is niet de eerste.

Jongerenafdeling?

Een jongerenafdeling beginnen binnen een ouderenpartij? Het klinkt misschien wat tegenstrijdig. Toeval of niet: uitgerend op de ledenvergadering in 2013, waar Jan Nagel de jeugdige Lissette Leegstra bombardeert tot ‘Miss 50PLUS’, dient het kersverse partijlid Jelte Sondij een motie in ter oprichting van een jongerenafdeling. Dertiger Sondij, die erop staat zijn plan ter vergadering toe te lichten, beklimt het podium en houdt voor de volle zaal een gloedvol betoog. De partij moet niet alleen kiezen voor de ouderen van nu maar ook voor die van morgen, meent hij. Ook jongeren willen later immers

een goed pensioen. Iedere zichzelf respecterende politieke partij heeft een jongerentak, 50PLUS mag niet achterblijven. ‘Vergrijzing heeft de toekomst!’

Voorzitter Nagel zit zichtbaar in zijn maag met het spontane intermezzo. Hij zegt de nodige haken en ogen te zien en stelt voor de motie in het hoofdbestuur te behandelen. Hij koopt tijd door het congres voor te stellen besluitvorming over het plan naar het najaar te verplaatsen. Achteraf blijkt de coup een grap van het VARA-tv-programma *Rambam*. Programmamaker Sondij zegt hiermee in opstand te komen tegen ‘de rijkste en meest verwende generatie die ons land ooit heeft gekend: de babyboomers’.

Toch is het idee van een jongerenafdeling zo gek nog niet, vinden veel leden. Een verjongingskuur is hard nodig: alleen al door de naam schrikt de partij jongeren af terwijl die, vaak tot hun eigen verbazing, bij het invullen van de stemwijzer regelmatig bij 50PLUS uitkomen. In 2019 steekt het plan de kop dan ook weer op. Partijvoorzitter Geert Dales onthult dat ‘een groep enthousiaste jonge mensen’ bezig is met een plan voor een jongerenafdeling.

Een ‘groep’ is een groot woord. Aanstichtster blijkt de tweeëntwintigjarige Hanneke Schuurman uit het Overijsselse Hardenberg. De politiek is haar met de paplepel ingegoten. Als tiener vergezelt ze haar vader Gijs, die op dat moment nog voor een lokale partij actief is, al naar de raadsvergaderingen. In 2016 stapt hij over naar 50PLUS. Hanneke wordt lid nadat haar oog is gevallen op het verkiezingsprogramma dat haar vader op tafel heeft laten slingeren. Tot haar verbazing leest ze dat de partij zich ook sterk maakt voor zaken waar zij als student wat aan heeft: huisvesting, onderwijs, cultuur, openbaar vervoer. Dat de partij benadrukt dat arm en rijk moet kunnen studeren en dat 50PLUS daarom af wil van het leenstelsel, spreekt haar aan. Dat ook de stemwijzer haar naar deze partij leidt, sterkt haar in haar keuze.

In 2018 willen vader en dochter meedoen met de gemeenteraadsverkiezingen. Ze beginnen bij nul en het blijkt een heidens karwei. Gijs Schuurman, die naar eigen zeggen zestig uur per week in de gemeentepolitiek steekt, draait er zijn hand niet voor om. Een verblijf in het Academisch Ziekenhuis in Groningen voor een operatie benut hij voor het schrijven van het lokale verkiezingsprogramma. Hij verzamelt de benodigde handtekeningen en maakt ook de rest van de papierwinkel in orde. Hij stelt een kieslijst samen waarop ook dochter Hanneke prijkt. Haar tweelingzus Bertina bedankt voor de eer ('Ik heb helemaal niks met politiek, ik snap het niet en volg het niet.'). Maar verleent wel hand- en spandiensten. Ze onderhoudt de website en helpt haar vader en zus tijdens de verkiezingscampagne. Tijdens het flyeren reageren mensen verrast als Hanneke vertelt dat ze op haar kunnen stemmen. Sommigen verklaren haar voor gek, maar de meesten reageren enthousiast. 'Wat gaaf!'

Dankzij de inspanningen van de familie is Hardenberg de enige gemeente in Overijssel waar 50PLUS in 2018 meedoet aan de gemeenteraadsverkiezingen, en met succes: de partij verovert twee zetels in de raad. Hanneke volgt als schaduwraads-lid haar vader op de voet als hij weer eens bij de wethouder op bezoek gaat of een huisbezoek brengt aan een inwoner. 'Want,' benadrukt senior, 'de bevolking is er niet voor ons, wij zijn er voor de bevolking.' Boodschappen doen met haar vader is niet te doen, ze zijn zo een uur verder. Hoewel hij dan 'incognito' is, is er altijd wel een bewoner die hem herkent en aanspreekt om de aandacht te vestigen op misstanden in de gemeente.

De zorgen van de bewoners vertalen ze in de gemeenteraad in praktische voorstellen. Met succes weet Schuurman het gemeentelijke voornemen om afvalcontainers minder vaak te legen, van tafel te krijgen. 'In de zomer hoeft je ze dan niet meer aan de weg te zetten, dat doen de vliegen wel voor je,' grapt Schuurman. Over betalen voor afval is hij ook kritisch.

Veel containers van ouderen zijn gevuld met incontinentiemateriaal, weet hij uit de gesprekken met stadsgenoten, en voor een boete op broekplassen voelt hij niets. Een ander praktisch voorstel van de Schuurmannen is de ‘verzilverlening’. Veel ouderen hebben hun huis afgelost, waardoor hun geld in de stenen zit. Laat de gemeente ze geld lenen voor verbeteringen aan hun woning. Het huis vormt de borg en na overlijden wordt de lening afgelost uit de opbrengst van de verkoop.

Dochter Hanneke komt met het idee van een jongerenafdeling. ‘Alle partijen hebben een jongerenafdeling. Net als bij andere partijen hebben we vernieuwing en doorstroming nodig, want ouderen gaan ook een keer de pijp uit. Als je jongeren op tijd betreft, kun je ze een plek op de kieslijst of in besturen geven zodra ze daar klaar voor zijn.’ Nadat ze een tijdje met het idee heeft rondgelopen, besluit ze de stoute schoenen aan te trekken en haar plan aan partijvoorzitter Dales voor te leggen. ‘Hij reageerde laaiend enthousiast en vroeg me een opzetje te maken. De provinciale afdeling bood aan mee te denken maar ik zei: het is mijn idee, ik ga het eerst uitwerken, daarna mag je meepraten.’

Hanneke steekt haar licht op bij andere politieke jongerenafdelingen. Hoe pakken zij het aan? Welke activiteiten organiseren ze? Ook zoekt ze contact met andere jongeren die politiek actief zijn voor 50PLUS. Zoals Lorenzo van der Weiden, die als achttienjarige op de vijfde plek op de lijst stond bij gemeenteraadsverkiezingen in Breda. Hij was bij 50PLUS uitgekomen na alle partijprogramma’s doorgespit te hebben. Zijn inzet: de verbinding leggen tussen jong en oud, iets wat hij zelf alvast in praktijk brengt door met zijn vader in een seniorencomplex te wonen.

In december 2019 presenteert Hanneke Schuurman haar plannen op het partijcongres in Apeldoorn. Haar voorstel wordt unaniem aangenomen, maar om rijkssubsidie te krijgen moeten er minsten honderd betalende jongerenleden zijn.

Ook zoekt ze nog een pakkende naam. Op haar oproep om met suggesties te komen is massaal gereageerd en er zitten volgens haar leuke ideeën tussen. Hannekes droom is om uiteindelijk in de Tweede Kamer te komen voor 50PLUS. Toch stelt ze zich voor 2021 nog niet verkiesbaar. Ze wil eerst haar studies afmaken. ‘Ik ben bang dat als ik op de lijst kom, ik erin zit. Ik heb zoveel aandacht gehad met de jongerenafdeling. Als ik gekozen word, wil ik er ook voor kunnen gaan.’

Staten en Waterschappen

In september 2018 bevestigt Jan Nagel zijn eerder aangekondigde vertrek uit de politiek. Hij laat weten in 2019 niet beschikbaar zijn voor nog een termijn in de Eerste Kamer. Hij is inmiddels negenenzeventig, het is mooi geweest. In zijn boek *Tien zetels* vertelt Geert Dales hoe hij als voorzitter van begin af aan van de partijoprichter af wil. Dat gaat niet zonder slag of stoot.

Een organisatie waar Jan Nagel zich in het centrum heeft genesteld staat voor een extra uitdaging. Bij mijn aantreden had ik de man nog maar één keer ontmoet. Daarna had ik niet veel tijd nodig om in te zien dat deze eigengereide en manipulatieve betweter maar beter naar de achtergrond kon verdwijnen. Als partijoprichter en erelid verdiende hij een respectvolle bejegening, maar ik wilde hem in ieder geval uit de binnenring hebben. Geen enkel signaal dat zijn tijd van gaan was gekomen pikte hij op. Toen hij eind 2018 eindelijk te kennen gaf na acht jaar geen hernieuwd lijsttrekkerschap bij de Eerste Kamerverkiezingen van 2019 te ambiëren slaakte ik een zucht van verlichting.

Bij *comeback kid* Nagel mag je een aangekondigd afscheid gerust met een korrel zout nemen. In *Met het Oog op Morgen* op Radio 1 omschrijft hij zichzelf bij zijn afscheid als 'een politieke loads'. Op het moment dat het schip in roerig vaarwater komt, is hij desgevraagd graag bereid te helpen. Mits zijn gezondheid dat toelaat. En daar wringt hem de schoen, want er is een agressieve vorm van uitgezaaide prostaatkanker bij hem geconstateerd. De artsen hebben hem al opgegeven, maar hij krijgt bestralingen en een hormoonkuur die drie jaar bescherming moet bieden. De behandeling wordt ook gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. 'Ik heb onmiddellijk ingestemd, want wie wordt er op deze leeftijd nog wetenschappelijk medewerker?' grapt Nagel in een mail aan familie en vrienden. In juni 2019 stelt hij een journalist van *Trouw* gerust: 'Ik kan nog jaren oud en nieuw vieren en mijn vrouw kijkt ook nog niet uit naar een opvolger.'

In maart 2019 neemt 50PLUS voor de derde keer deel aan de Statenverkiezingen. De stijgende lijn zet zich door. Na negen zetels in 2011 en veertien in 2015, haalt de partij nu zeventien zetels. Dit keer ook in Groningen, zodat de partij nu in alle provincies vertegenwoordigd is. Het zetelaantal geeft opnieuw recht op twee Eerste Kamerzetels. Bijna drie zelfs, waarop nog geprobeerd wordt het op een akkoordje te gooien. Met DENK wordt een deal bereikt. Deze partij komt tekort voor een kamerzetel en belooft haar Statenleden op 50PLUS te laten stemmen in ruil voor de steun van 50PLUS op diverse thema's in de Tweede Kamer. Maar doordat de betreffende Statenleden de daad niet bij het woord voegen, loopt 50PLUS de derde zetel mis. Baay prolongeert haar plek in de senaat en Van Rooijen keert er na een kort verblijf in de Tweede Kamer terug.

Bij de Waterschapsverkiezingen, die tegelijk met de provinciale verkiezingen plaatsvinden, boekt 50PLUS ook winst. Het aantal zetels stijgt van drieëntwintig (in 2015) naar twee-

endertig. Van de landelijke partijen die deelnemen behalen alleen VVD, CDA en PvdA meer zetels. Binnen de waterschapsbesturen maakt 50PLUS zich sterk voor democratisering, bijvoorbeeld door de vaste zetels voor landbouwsector, natuurorganisaties en bedrijfsleven af te schaffen. Ook zet de partij zich in voor hervorming van de heffingen. De bestaande regeling waarbij je óf het tarief van een alleenstaande betaalt óf van een gezin valt uit in het nadeel van veel starters en ouderen die met zijn tweeën zijn en dus het gezinstarief betalen. Verder pleit de partij voor een goede toegankelijkheid van de natuur die bij het Waterschap in beheer is en voor voorzieningen als bankjes en vuilnisbakken voor de veelal oudere wandelaars en fietsers.

Alsnog naar Europa

In 2014 had lijsttrekker Toine Manders tot zijn grote teleurstelling net naast een zetel in het Europees Parlement gegrepen. In 2019 mag hij in de herkansing. Het verkiezingsprogramma *Onze toekomst in Europa* wordt afgestoft en krijgt een nieuwe leus mee: 'Solidair met jong en oud'. Manders zet alles op alles om het dit keer wel te laten slagen. Zijn hele familie wordt opgetrommeld. Zussen, zwagers, zijn zoon: allemaal helpen ze flyeren.

Partij- en provinciegenoot Dick Schouw, eerder campagneleider bij de Tweede Kamer- en Statenverkiezingen, leidt de campagne. Dat wil zeggen: voor zover Manders zich iets van diens leiding aantrekt. Schouw: 'Hij is eigenzinnig, je hebt geen vat op hem. Maar ik heb hem kunnen behoeden voor een paar grote fouten. Zo had hij de stemwijzer verkeerd ingevuld: hij had overal een tussenweg ingevuld, gaf geen hom of kuit. We hebben dat gelukkig nog aan kunnen passen. In de NOS-uitzending vlak voor de verkiezingen kwam vriend en

vijand bij het invullen van de stemwijzer bij hem uit, zelfs PvdA-lijsttrekker en Eurocommissaris Frans Timmermans.'

Dit keer zijn de inspanningen niet voor niets: 50PLUS sleept op 23 mei één zetel in de wacht. Iets wat de concurrenten van de PVV en de SP niet lukt. Manders mag naar Brussel en Straatsburg om het 50PLUS-geluid in Europa te vertolken.

Om met die ene zetel enige invloed en spreektijd te kunnen hebben, is het in het Europeparlement noodzaak om je aan te sluiten bij een van de Europese fracties. Omgekeerd kunnen die fracties de zetel van de Nederlandse nieuwkomer goed gebruiken. Manders voelt zich dan ook een begeerde vrijgezel. In korte tijd nodigen drie fracties hem uit om zich bij hen aan te sluiten. 'Dat gaan we de komende weken uitonderhandelen,' zegt hij eind mei tegen het *Eindhovens Dagblad*. Want de 50PLUS-parlementariër heeft zo zijn wensen in ruil voor steun aan een machtsblok. 'Ik wil dan graag in een paar commissies komen die belangrijk voor onze kiezers zijn. Bijvoorbeeld over de interne markt en sociale zaken. Dat zijn onderwerpen die mensen direct kunnen raken.' Uiteindelijk bereikt Manders overeenstemming met de Europese Volkspartij (EVP). Een machtsblok is dit zeker. Dit samenwerkingsverband van christelijke en conservatieve partijen vormt met 187 zetels de grootste fractie in het parlement. Ook het CDA en de Christen-Unie maken er deel van uit.

Manders maakt zich in Brussel en Straatsburg sterk voor een betere positie voor ouderen op de arbeidsmarkt. Als hij zelf het goede voorbeeld wil geven door de achtenzestigjarige medewerkster Marijke Leereveld in dienst te nemen, blijkt dat in strijd met de regels: de grens ligt in het Europeparlement op zesenzestig jaar. Hij krijgt de hoogste ambtelijke baas van de volksvertegenwoordiging zover een uitzondering te maken.

Ook wil Manders ouderen meer inspraak geven. Hij pleit voor de oprichting van een ouderenparlement: een 'schaduwparlement' van senioren dat de gevolgen van nieuwe Europe-

se plannen voor ouderen toetst. Dit naar analogie van het al bestaande jongerenparlement. Is Manders niet bang dat zijn voorstel tot nog meer Europese bureaucratie leidt? Daar wil 50PLUS toch juist het mes in zetten? 'Het zijn vrijwilligers, dus veel hoeft dat niet te kosten. De helft van de Europese bevolking is boven de vijftig. Ouderen moeten net als jongeren een stem krijgen. Bovendien zijn het ambassadeurs voor Europa in hun land.'

Want ouderen zijn vaak opvallend positief over Europa, merkt Manders als hij in gesprek gaat met de busladingen bezoekers die hij wekelijks ontvangt. Veel van hen hebben de oorlog nog meegemaakt en zien de Europese samenwerking als een garantie voor vrede. De reisjes worden georganiseerd door Adriana Hernández. Ze had hem aangeboden haar eigen ambities om Europees lijsttrekker te worden opzij te zetten, mits hij haar als medewerker meenam naar Brussel. 'Jij bent ouder, dit is jouw laatste kans,' had ze tegen hem gezegd. Zo'n dagje Brussel is goed voor de betrokkenheid van de leden bij de partij, merkt Hernández. Al was het maar omdat de busreis alle tijd biedt voor een wervend praatje over 50PLUS.

Wetenschappelijk bureau

Iedere zichzelf respecterende politieke partij beschikt over een wetenschappelijk bureau. Dit doet onderzoek en organiseert bijeenkomsten waarin kennis wordt gedeeld over voor de partij belangrijke thema's. In 2011 richt ook 50PLUS een wetenschappelijk bureau op. Al verdiende dat in het begin nauwelijks die kwalificatie, blikt oprichter Kees de Lange terug. 'Iemand moest het doen en ik was wetenschapper. De professor was de voorzitter.' Als voorzitter vormt hij aanvankelijk in zijn eentje het bureau en combineert deze vrijwilligersfunctie met zijn vicevoorzitterschap van het hoofdbestuur en zijn

werk in de senaat. Hij laat wat eenvoudige onderzoeken uitvoeren. 'Over de positie van ouderen op de arbeidsmarkt en over de gezondheidszorg, als ik het me goed herinner. Deugdelijke rapporten, maar er is nooit iets mee gedaan.'

Intussen geeft Jan Nagel zijn goede bekende Maurice de Hond opdrachten voor opinieonderzoek en dient de rekening in bij het wetenschappelijk bureau. De Lange is kritisch. 'De Hond kreeg opdracht om bepaalde vragen te stellen. Dat waren soms *leading questions*: sturende vragen. Het leek soms meer op opiniebeïnvloeding dan op opiniepeiling. Ik heb me daar publiekelijk over uitgesproken, waarop De Hond dreigde met een rechtszaak omdat ik zijn wetenschappelijke integriteit in twijfel zou trekken.'

De Lange staat niet alleen in zijn kritiek. In een uitgebreid artikel in *NRC Handelsblad*, over de innige samenwerking tussen Nagel en De Hond, uit een aantal wetenschappers zich in 2013 in soortgelijke bewoordingen over de werkwijze van de opiniepeiler. Een oud-hoofredacteur van *De Gooi- en Eemlander* vermoedt dat opinieonderzoek van De Hond Nagels partij Leefbaar Hilversum in de jaren negentig heeft geholpen de grootste te worden. De krant vraagt zich af of de opiniepeiler 50PLUS in zijn peilingen meer zetels toedicht dan reëel is. Hierdoor kan een spiraal omhoog ontstaan: stijgende peilingen leveren publiciteit op die de peilingen verder kan opstuwten, ook al omdat kiezers nou eenmaal graag op winnaars stemmen. In een column in *de Volkskrant* suggereert Bert Wagendorp met een knipoog dat de oprichting van 50PLUS terug te voeren is op dergelijke peilingen.

Maurice de Hond peilde vorig jaar tien zetels voor een 50-pluspartij en dat moet je niet tegen Nagel zeggen. Die kan daar niet tegen, krijgt de kriebels en richt meteen de bij de polluitslag behorende partij op. Als Maurice zeven zetels had gepeild voor miskende pijprokers

met roos, dan had Jan Nagel ook geweten wat hem te doen stond. Hebben we dus nóg geluk gehad.

Nagel is vanaf eind 2012, na het vertrek van De Lange, zelf voorzitter van het bureau. Op twee onderzoeken na gunt hij al het werk aan De Hond, die in minder dan twee jaar tijd voor 130.000 euro aan opdrachten krijgt. Hiervoor verricht hij peilingen over onderwerpen als ouderen en digitalisering, het negeren van 50PLUS bij de verkiezingsdebatten en het pensioenvertrouwen.

In de jaren die volgen krijgt het wetenschappelijk bureau meer handen en voeten. Het bestuur blijft bestaan uit vrijwilligers, maar krijgt de beschikking over twee parttime betaalde stafleden. Onder Maurice Koopman, die in 2014 Jan Nagel aflast als voorzitter, verwerft het bureau zich een onafhankelijker positie. Het spant zich door de jaren heen in om het debat rond ouderenemancipatie te stimuleren en doet onderzoek naar uiteenlopende kwesties die ouderen raken. Jaarlijks verleent het opdrachten aan onafhankelijke onderzoeksinstituten om ouderenkwesties te bestuderen. Bijvoorbeeld de positie van ouderen op de arbeidsmarkt, de toegevoegde waarde van oudere vrijwilligers of de mogelijkheden van een basisinkomen voor ouderen. Ook publiceert het jaarlijks een Ouderenmonitor, een onlinedocument met feiten en cijfers. Drie of vier keer per jaar organiseert het bureau een symposium over de opgeleverde onderzoeksresultaten. Verder organiseert het cursussen en studiemiddagen voor het partijkader en laat het informatieve filmpjes ontwikkelen over onderwerpen als de AOW-leeftijd. 50PLUS lijkt er door de jaren heen als een van de weinige nieuwe partijen in te slagen een volwassen denktank op te zetten.

In 2018 maakt de nieuwe partijvoorzitter Geert Dales kort na zijn aantreden kennis met Richard de Mulder, die twee jaar eerder Maurice Koopman is opgevolgd als voorzitter van het bureau. Het hoofdbestuur, zo laat Dales meteen in dat

eerste gesprek weten, vindt dat het wetenschappelijk bureau zich bezighoudt met zaken die te ver afstaan van de behoeften van het politieke bedrijf van 50PLUS. Ook zijn er twijfels over de geschiktheid en deskundigheid van de bestuursleden van het bureau en over de financiële huishouding.

Het bestuur van de denktank voelt zich overvallen. Waarom zijn deze kwesties niet eerder aangekaart? Het ziet de inmenging van het hoofdbestuur als een aantasting van zijn onafhankelijkheid. En hoezo zou het bureau niet deskundig zijn? Het bestuur bestaat voor het leeuwendeel uit al dan niet gepromoveerde academici. Maar niet op voor de partij relevante terreinen, vindt de partijvoorzitter.

‘Dales heeft liever dat het wetenschappelijk bureau van 50PLUS als pinautomaat fungeert om onderzoekjes en peilingen voor de partij te betalen, dan dat wij onafhankelijk kunnen opereren,’ klaagt De Mulder in augustus 2018 in *de Volkskrant*. Onzin, vindt Dales. De Mulder, terugblikkend: ‘Dales zei dat we ons niet aan de financiële regels hielden. Als dat zo was, hadden we niet keer op keer subsidie gekregen. Hij zei dat we moesten doen wat zij wilden, anders zouden ze onze stukken niet meer contrasigneren. Dat hadden ze volgens hem unaniem besloten. Maar de volgende dag bleek een bestuurslid te zijn opgestapt, onder andere vanwege deze besluitvorming.’ Een ander twistpunt vormt het jaarplan van het wetenschappelijk bureau. ‘Ze wilden vooraf inzage in ons jaarplan, zodat ze dit mede konden vaststellen. Dat vond ik niet de juiste procedure, want als wetenschappelijk bureau moesten we onze onafhankelijkheid bewaren.’

Wisseltruc

Op 3 augustus 2018 besluit het hoofdbestuur de samenwerking met het wetenschappelijk bureau op te zeggen met in-

gang van het nieuwe kalenderjaar. Het is een primeur: niet eerder brak een politieke partij met haar eigen wetenschappelijke bureau. Al wordt ook bij andere partijen de greep op de bureaus steviger. Minder dan voorheen krijgen ze de ruimte om als luis in de pels te fungeren.

Volgens voorzitter De Mulder en bureaubestuurslid Maurice Koopman zat Jan Nagel achter de harde lijn van Dales' bestuur. Koopman: 'Dales ontkent het, maar hij kreeg opdracht van hem.' De Mulder: 'Hij stookte Dales op en Krol had niet de ruggengraat om ertegenin te gaan.' Volgens De Mulder en Koopman zouden Nagel en de zijnen niet blij geweest zijn met het kritische rapport over de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2017. Dat rapport verweet Nagel en andere bestuursleden gebrek aan professionaliteit en communicatie. Nagel zelf ontkent in *de Volkskrant* iedere betrokkenheid bij het kaltstellen van het wetenschappelijk bureau. 'Een flauwe bliksemafleider. Het bureau is gewoon tekortgeschoten.'

Volgens Nagel gaf het wetenschappelijk bureau het begrip 'onafhankelijk' een verkeerde lading en was het opzeggen van de samenwerking daardoor onvermijdelijk. Hij ziet voor een wetenschappelijk bureau geen luis-in-de-pels-rol weggelegd, integendeel. 'Ze moeten onderzoek doen ten behoeve van de partij. Dus als wij in ons programma hebben staan dat de AOW-leeftijd naar vijfenzestig kan, moeten ze medestanders op wetenschappelijk niveau zoeken die dat kunnen onderbouwen. Op het moment dat je mensen aanzoekt die daar tegenstander van zijn, dan zeg ik: jongens, wat zijn we nou als partij aan het doen? Je bent geen onafhankelijke rechter, je bent letterlijk partij.'

De bestuursleden van het wetenschappelijk bureau wordt gevraagd hun zetels ter beschikking te stellen, opdat er een nieuw bestuur kan aantreden. In september zegt het hoofdbestuur de huur op en verbiedt het het wetenschappelijk bu-

reau nog langer het partijlogo te gebruiken. Bovendien vraagt het alle financiële stukken en correspondentie op: facturen, bankafschriften, e-mails, offertes, contracten. Een lijst die – zo klaagt het wetenschappelijk bureau – niet zou misstaan bij een onderzoek van de FIOD naar malversaties van een fraudeur. De Mulder weigert. Onafhankelijk toezicht houden is de rol van accountants, niet van het hoofdbestuur. Bovendien: waarom nog documenten overleggen als het besluit al vaststaat?

Het hoofdbestuur legt zich er niet bij neer, schakelt huisadvocaat Janbart Evenboer in en dreigt met een kort geding als ze niet binnen een week de stukken te zien krijgen. Het bureau verwijst naar de financiële jaarverslagen op de site en zegt open te staan voor een gesprek. Maar het hoofdbestuur is er klaar mee en laat de communicatie vanaf dat moment via de advocaten lopen. Voorzitter De Mulder heeft uit onvrede over de gang van zaken de partij inmiddels verlaten en de voorzittershamer overgedragen aan Auke de Vries.

Het wetenschappelijk bureau dreigt op zijn beurt met een kort geding als het hoofdbestuur een gesprek blijft weigeren. Het bureau zit op hete kolen. Als hoofdbestuur en bureau zich niet snel verzoenen, is het te laat. De periodieke subsidieaanvraag voor de financiering van het bureau moet uiterlijk 1 november via het hoofdbestuur bij het ministerie worden ingediend. Het hoofdbestuur laat op 30 oktober weten open te staan voor een gesprek op een later moment. Het wetenschappelijk bureau dringt er bij het hoofdbestuur op aan hun subsidieaanvraag door te geleiden naar het ministerie.

Het hoofdbestuur doet inderdaad op 1 november een subsidieaanvraag. Echter niet voor het bestaande bureau. Het hoofdbestuur heeft een week eerder simpelweg een nieuwe instelling ingeschreven bij de Kamer van Koophandel: het wetenschappelijk instituut. De bestuurders van het wetenschappelijk bureau stappen hierop naar de rechter, maar die

bepaalt in kort geding dat het hoofdbestuur aan hen geen verantwoording schuldig is.

Het nieuwe wetenschappelijk instituut onder leiding van Alfons Leerkes, voorzitter van 50PLUS in de provincie Utrecht, start begin 2019 met zijn werkzaamheden. Onder de noemer 'De wereld die we aan onze kinderen willen doorgeven' organiseert het een reeks symposia, waarin uiteenlopende thema's als de groei van Schiphol en voltooid leven aan bod komen. Ook start het een onderzoek naar administratieve ongeregeldeheden in pensioendossiers. De partij krijgt namelijk veel mails en telefoontjes van ongeruste pensioengerechtigden en televisieprogramma's als *Nieuwsuur* en *Radar* besteden aandacht aan de kwestie. Kamerlid Corrie van Brenk stelt in het pensioendebat mondelinge vragen over de kwaliteit van de administratie van pensioenfondsen. Volgens minister Koolmees is lastig te achterhalen of het om incidenten of structurele problemen gaat.

Opmerkelijk genoeg blijkt na de grote wisseltruc de website van het wetenschappelijk bureau nog online te zijn. Inclusief een uitgebreid feitenrelaas over het conflict met het hoofdbestuur. Sterker: het bureau blijkt nooit formeel opgeheven. Nog sterker: het blijkt ruim twee jaar na 'opheffing' gewoon nog actief. Maurice Koopman, een van de bestuursleden van het bureau, legt uit hoe dat zit. 'Voor opheffing was instemming van hoofdbestuur en Tweede Kamerfractie nodig, maar die wilden dat niet geven. Dales wilde destijds eerst greep op de financiën krijgen. Maar wij wilden niet dat hij het geld in zou pikken.' Dankzij het geld dat nog in de pot zat en een naïjfeffect dat zelfs in 2020 nog budget opleverde, kon het bureau op een laag pitje doorgaan. 'We zijn drie weken geleden nog bij elkaar geweest. We werken aan een boek over verborgen discriminatie van onder meer ouderen. Maar na dit onderzoek is het klaar, hoor.'

Het contact met Jan Nagel heeft Koopman verbroken. Het was een optelsom waarbij Nagels houding tegenover het we-

tenschappelijke bureau de doorslag gaf. ‘Het was tot hier en niet verder.’ Volgens Nagel was Koopman vooral verbolgen over zijn negende plaats op de lijst voor de verkiezingen van 2017. ‘Hij werd lager geplaatst omdat we andere kandidaten zwaarder vonden. Zo eerlijk ging dat. Hij heeft me dat eeuwig kwalijk genomen.’ Yvonne Nagel: ‘Hij ging Jan toen van allerlei dingen beschuldigen om zijn gram te halen. Daar kun je je niet tegen verweren. Dan gaat de vriendschap over. We praten wel met elkaar als we elkaar tegenkomen, maar vriendschap is er niet meer. Toenadering zoeken heeft op een gegeven moment geen zin meer.’ In 2019 lopen ze elkaar tijdens een boeklancering in Rotterdam weer tegen het lijf. Nagel stelt voor weer om de tafel te gaan, het contact te herstellen. Ze kennen elkaar immers al meer dan veertig jaar en gingen met hun gezinnen zelfs samen op vakantie. Koopman slaat het aanbod af. ‘Dingen komen en gaan, daar ben ik laconiek over.’ Wel is hij ‘uit een soort loyaliteit’ nog steeds partijlid. ‘Het zinkende schip verlaten heeft iets lafs. Ik wilde niet meegaan in die stoet, dan wordt het zo’n statement. Als ik ga, ga ik stiekem.’